

הערות בענייני טומאת נבילות בשחיטת עכו"ם; בן פקועה; שחיטה שאינה ראויה*

הרב אברהם שפירא [זצ"ל]°

מכתב לחכם אחד

הריני רושם בזה אי אלו הערות בדבריו בדין טומאת נבילה בשחיטת עכו"ם:

א) קוטב דבריו בביאור שיטת הר"מ (הל' שאר אבות הטומאה ב י) ששחיטת נכרי נבילה אבל אינה מטמאה במשא כנבילה (מן התורה), שיש חילוק בין היתר שחיטה לאכילה ובין הפקעת השחיטה מטומאת נבילות, דלאכילה בעי חלות היתר ע"י השחיטה, אבל להפקיע מטומאת נבילות לא בעי אלא שתצא ע"י השחיטה מגדר מיתה.

לפי דבריו צ"ב אמאי בעי בסנהדרין (קיב א) אם שחיטת בהמת עיר הנדחת מטהרת מטומאת נבילה, הרי עכ"פ לא מתה היא אלא שחוטה, ולא בעי כלל חלות הכשר בכדי למנוע טומאת נבילות.

אמנם גם בלא דבריו יש לעיין בדבר, מ"ש משור הנסקל, דנראה מהראשונים דשחיטתו מתירתו מטומאת נבילה, דבכמה מקומות פירשו מה דשור הנסקל מטמא טומאת אוכלין דמייירי בנשחט ולא במפרכסת או בפחות מכזית, וכבר האריכו בזה האחרונים מהגמ' בב"ק (עא א-ב) וחולין (פה ב). ולפי דבריו שעיקר הגדר בזה הוא שלמנוע טומאת נבילות סגי במה שיוצאת ע"י השחיטה מגדר מיתה, תהיה בזה כבר סתירה בין דין בהמת עיה"נ לדין שור הנסקל. וי"ל הרבה לפי"ד הר"ן (סנהדרין שם ד"ה בהמה חציה וכו'). אמנם במאירי (סנהדרין שם ד"ה בהמת עיר הנדחת) נקט שדין טומאת נבילות בשור הנסקל שווה לדינה בעיר הנדחת, וצ"ע.

ב) יש לעיין בדין בהמת עיר הנדחת שדינה בסייף, אם מצוה זו דוחה איסור דאותו ואת בנו, או שממתינין למחר. ולפי הצד שאמרו בסנהדרין שם דהוי נבילה גם לטומאת נבילות, א"כ גרע משחיטה שאינה ראויה, וא"כ יתכן דבכה"ג מותר אותו ואת בנו לכו"ע. ודרך אגב ארשום הערה במ"ש בחולין קמ א דאיצטריך קרא ד"טהורות" למעט ציפור עיה"נ לטהרת מצורע, וכתב רש"י בד"ה אלא בשחוטה, דהו"א דישחט הציפור ויכול לשורפה אחר שחיטה. ולכאורה הכוונה שגם בבע"ח יש דין שריפה לאחר שהרגום. אולם כבר תמה ע"ז המנ"ח (מי תסד אות לז) מנ"י. ונראה שכוונתו שמצוות עיה"נ שבו היא רק בשריפה. אבל הדבר תמוה הרי בהמה בסייף וכן בעופות, עיין במכילתא לדברים ובירושלמי סנהדרין פ"י ה"ו ובפ"מ. ועוד דבסנהדרין קיב הנ"ל הסתפקו בשחיטת בהמת עיר הנדחת אם היא שחיטה המטהרת מטומאת נבילות, ולפי הצד שאינה מטהרת מטומאת נבילות, א"כ לא תהני השחיטה, וע"י ברש"י (זבחים ע ב ד"ה ותינה), ובמנ"ח (שם אות לב).

ונראה לכאורה דבר חדש, דאימתי בהמה בסייף דוקא בהמה שבתוך העיר, אבל בהמה שמחוץ לעיר אינה בסייף כדין המיוחד לבהמה של עיה"נ, אלא היא בכלל כל שללה ובשריפה, וכ"נ מפשטות הקרא ומהרמב"ם דרק בהמה שבתוכה בסייף. כי על השלל שמחוץ לעיר שישרף יש ריבוי מ"ואת כל שללה", אבל על הדין המיוחד לבהמת עיה"נ שהיא בסייף לא מצינו ריבוי לבהמה שמחוץ לעיר. ולהכי כאן במצורע יל"פ שהמיעוט הוא לגבי בהמה שמחוץ לעיה"נ שדינה בשריפה. והנה אם הבהמה נכנסה לעיה"נ, אפילו קודם היום שמקבצים שללה והורגים הבע"ח שבה, יתכן שכבר חל עליה דין הריגה בסייף כשאר בע"ח שבתוכה. אבל כאן מיירי שמטהרים מצורע בעיר אחרת. ומיושב מש"כ רש"י. ולפי"ז בהמה שמחוץ לעיר הנדחת אינה מטמאה ולא הוי נבילה.

ג) ויל"ד משבת (קלו א), דבן ח' לכו"ע אסור באכילה ומשמע דאסור משום נבילה, עיין שו"ת הרדב"ז אלף תקפת, ואפי"ה לחד מ"ד ילפינן מטריפה דנטהר מטומאה. אכן ברמב"ם משמע דמפרש דאסור משום טריפה. אולם צ"ע מאידך גיסא דהרי בן ט' חי שחיטת אמו הטריפה מטהרתו מנבילה ואפי"ה אסור באכילה, וכמבואר בכס"מ הל' שאה"ט פ"ב ה"ז בשם מהר"י קורקוס, וא"כ חזינן דגם הפקעת טומאת נבילה הוי חלות

* כואבים ודואבים אנו על הלקה ממנו מרן הגר"א שפירא זצ"ל ביו"ט ראשון של חג הסוכות התשס"ח, תוך כדי הכנת ספר זה לדפוס. יהי פרסום דברי תורתו אלו, שמסר לנו מכת"י בחייו, לכבוד נשמתו הטהורה.

• הרב שפירא זצ"ל שימש עשר שנים כרב ראשי לישראל (תשמ"ג-תשנ"ג), ועשרים ושש שנה כראש-ישיבת "מרכז הרב" (תשמ"ב-תשס"ח).

בבשר כמו היתר אכילה. וגם מעצם הדין דשחיטת האם מטהרת הולד מטומאת נבילה אף שנערף בקופיץ, משמע שהוא חלות דין בבשר ע"י השחיטה.

ד) הנה יסוד הדברים בביאור שיטת הרמב"ם בשחיטת עכו"ם שהיו נבילה לאיסור אכילה אבל אינה מטמאה טומאת נבילות, כבר מפורסם הדבר כן בשם הגר"ח זצ"ל והגר"י זצ"ל מפוניבז', וכבר הובאו הדברים בספרי המחברים אחריהם, דשחיטת טריפה הגדר דלגבי אכילה אין כאן שחיטה ולא שנשחטה כדין ולא דטריפה מונע מאכילה, אבל לגדר טומאה הוי ע"ז תורת שחיטה, והרמב"ם מדמי חסרון דשחיטה דעכו"ם לחסרון דשחיטה בטריפה. אמנם מ"ש כת"ר שכי' תלוי במחלוקת דר"ח ור"ב בחולין (עה א-ב), וכת"ר מקיים הגירסא הישנה שם דרבא פריך לה לר"ח, ואע"ג דרבא גופיה סבר שם לעיל שד' סימנים אכשר ביה רחמנא, אבל אליבא דרבא איסור טריפה ואיסור נבילה היינו הך, ולר"ח הן שני דברים, ולהכי בן ט' שנמצא במעי טריפה טעון שחיטה להתירו באכילה, אבל לטהרו מטומאת נבילה מהני שחיטה דאם, אבל לרבא דגם בטריפה השחיטה מתרת לאכילה ורק איסור טריפה מונע מאכילה, להכי פריך שפיר על ר"ח כנ"ל, עכ"ד.

הנה לא אבין כלל כונתו ליישב הקושיא, וכנראה שכת"ר רוצה לפרש פירוש אחר בקושיית הגמרא, אבל לפי מה שהראשונים מפרשים הרי כובד הקושיא הוא על מה דרבא פריך דאליבא דרבנן דשחיטת בהמה מהני לבן, ממילא לא יתכן שיהא דין שחיטה בבן גופא, ור"ח הוא שתירץ דלא נפקע דין שחיטת סימנים מהבן, והרי כיון דגם רבא סבר שד' סימנים אכשר ביה רחמנא, א"כ מה הוא מוכיח מדקתני טעון שחיטה, כמאן כר"מ, [משום דלרבנן הרי הוא כשחוט ול"ש בו שחיטה], והרי גם לרבנן מהני שחיטה לבן לרבא גופא, והחילוק הזה שכת"ר כותב דפליגי אם השחיטה הוי שחיטה לגבי האם או לא הוי שחיטה כלל, לא יועיל כלל לסלק קושי זה, דעכ"פ אם ד' סימנים אכשר ביה רחמנא למה מקשה רבא דלרבנן לא יהני שחיטת הבן עצמו כיון דד' סימנים אמרה תורה.

ה) ואם כוונת כת"ר לפרש פירוש אחר בגמ', אולי כן הוא, שהקושיא היא לא למה מהני שחיטת הבן אלא דל"צ כלל שחיטה, ובל"ז ג"כ יותר, אע"ג דאמו טריפה, כיון שיש כאן מעשה שחיטה גמורה אפילו באם עצמה, אלא דאיסור טריפה שבגוף האם אוסר, ובבן ל"ש ד"ז, וממילא הוא גופא נותר בשחיטת האם, וקושיית רבא אתיא רק כר"מ, דלרבנן הבן פקועה מותר בשחיטת האם.

אבל אם כן כוונת כת"ר, ולפי"ד יוצא באמת לדינא שלסברא זו דהיתר שחיטה דטריפה באמת הבן פקועה מותר בלא שחיטה, הנה אם כי בסיפא יש מקום לומר כן, דיש מ"ד שסובר כן, אם כי אי"ז להלכה, אבל עכ"פ בגוף הקושיא לא הועיל כלום, דעכ"פ הרי רבא גופא קאמר ד"ז שד' סימנים אכשר רחמנא על בן פקועה של טריפה, והרי עיקר הקושיא הוא ממימרא זו דרבא, דרבא גופא מודי גם בדין זה וגם בטעם זה של ר"ח דב"פ של טריפה טעון שחיטה אליבא דחכמים, ומהני שחיטה אליבא דחכמים, וא"כ שוב איני רואה כלל כל תועלת במחלוקת זו ביסוד שחיטה דטריפה לתרץ הסוגי'. וא"כ אין לנו כל מחלוקת של אמוראים ביסוד זה, וממילא אין כבר אסמכתא לומר דהסוגי' בחולין פ"ק אזלא אליבא דרבא דוקא.

ו) וכ"ז כתבתי כדי להצדיק דברי כת"ר שיש כאן מקום בסברא לומר שהדיון בסוגיא זו תלוי ביסוד זה של דין שחיטה דטריפה. אבל בגוף דברי כת"ר שלפני לא מצאתי הסבר זה בגמ', ובפשטות כוונת כת"ר היא שגם לפי הפשט הפשוט בסוגיא, כל קושיית רבא תלויה ביסוד זה ששחיטת טריפה הוי שחיטה, וזה תמוה מאד, דעיקר הקושיא לגירסא זו היינו מה שרבא מכריח שכי' כר"מ ולא כרבנן (ולא כמ"ש על הסיפא כאן כרבנן, וז"פ) והרי גם לדידה ב"פ עצמו יש לו היתר שחיטה בסימנים שלו ואין לזה שום שייכות לספק הנ"ל, וראיה לזה שהרי רבא קאמר באמת שב"פ דטריפה נותר בשחיטה של סימנים דיליה.

ז) והנה להנ"ל הרי מעצם הסוגיא יש ראייה ליסוד זה, דהרי מפורש דאליבא דכו"ע השוחט טריפה אין הב"פ נותר בשחיטה זו, ובשלמא אם נימא דהוי חסרון בשחיטה עצמה ניחא, דחסר כלל היתר שחיטה לגבי אכילה אצל האם, וממילא אין מה שיתיר את הולד, אבל אם נימא דגם לגבי אם הוי שחיטה מתרת ורק איסור טריפה הוא שאוסרה, וכיון שלגבי הולד אין איסור זה, שהוא אינו טריפה, ומשו"ה גם אינו נאסר מדין עובר ירך כמ"ש התוס' בכ"מ, א"כ אמאי לא תועיל שחיטת האם לגבי הולד.

ח) אלא דיל"ע דלו יהא דיש כאן מעשה שחיטה אבל כיון שעכ"פ האם לא הותרה למעשה לאכילה, א"כ לא קרינן בה "כל שבבהמה תאכלו", שזהו יסוד היתר דבן פקועה, דרק אם

הבהמה הותרה הותר כל מה שבתוכה, אבל אם הבהמה לא הותרה מאיזה צד שהוא שוב לא שייך היתר אכילה על העובר מצד "כל שבבהמה", כיון שהבהמה עצמה אסורה. אבל באמת זה אינו, דא"כ אמאי אמרו דבי"פ של טריפה אינה מטמאה ולזה מהני לה השחיטה, הרי ליכא כל יסוד הדרשה ד"כל שבבהמה", בשלמא אם נניח דהחסרון לגבי איסור אכילה הוא מצד חסרון שחיטה דשחיטה דטריפה לאו שחיטה היא לגבי היתר אכילה, אבל לגבי טומאת נבילה יש כאן שחיטה, להכי הוא הדין גם בבן פקועה, אבל אם מצד השחיטה יש כאן שחיטה באם גם להיתר אכילה ומה דהשחיטה אינה פועלת לגבי הולד הוא מפני שכל שהאם אסורה לא אמרה תורה "כל שבבהמה", א"כ חסר כל חידוש הדין של "כל שבבהמה", ומהיכן לנו שיחול היתר האם לגבי טומאת נבילה לבד על הבי"פ, שהרי היתר של "כל שבבהמה" מבואר רק לגבי דין אכילה, דבאכילה קאי קרא, ורק אם ילפינן מזה שהשחיטה הועילה לולד שוב אין אנו מחלקים בין היתר אכילה לטהרת נבילה, כיון שהולד הוא כשחוט, אבל אם הבהמה היא כשחטה ואעפ"כ אין זה פועל על הולד משום דכל שהבהמה אסורה לא אמרה תורה האי דינא ד"כל שבבהמה", מהיכן לנו לחלק ולומר שלגבי היתר אכילה דשחיטה – דבזה מיירי קרא – לא פעלה השחיטה, ולגבי טהרת נבילה – דבה לגמרי לא מיירי קרא – מהני שחיטת האם. וע"כ מוכח דלגבי אכילה יש כאן פגם בשחיטה עצמה ומשום כך הוא דלא הותרה הבהמה, וממילא א"א שהולד שבו אין איסור טריפה יותר באכילה ע"י שחיטה כזו, אבל לגבי טומאת נבילה שהוי שחיטה כדין ופעלה על האם הריהי פועלת גם על הולד.

ט אמנם בד"ז יש הרבה להאריך, שהדבר צ"ב רב אי היתר דבי"פ הוא שנחשב כאילו נשחט הוא, או היתר ד"כל שבבהמה תאכלו" הוא דין בפ"ע, שמה שבתוך הבהמה הותר באכילה לא ע"י שחיטה. ולכאורה ממה שגם חלב דבי"פ הותר אע"פ שאיסור דחלב אינו קשור עם היתר דשחיטה, הרי שזו גזיה"כ להתיר כל שבפנים בלי להיות קשור עם דיני שחיטה, ועיין בזה ברא"ש ש"כ"כ בהיתר דחלב, אבל מהרבה סוגיות בחולין וכ"מ מוכח להדיא דמעשה השחיטה פועל שהבי"פ הוא כשחוט ולא היתר איסור לבד, וז"ב גם מטהרת נבילה באמו טריפה, וממ"ש ד' סימנים אפשר ביה רחמנא, וממ"ש בתמורה (יא ב-יב א) אם יש כאן דין שחוט חוץ וחולין בעזרה עי"ש, ואין להאריך בזה כאן.

י ובגוף הנדון, הנה גמרא מפורשת בזה בחולין להלן (פה ב) – "לא לכל אמר ר"מ שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, מודה ר"מ שאין מתירתה באכילה, פשיטא, טריפה ששחטה משתריא, ל"צ לשחוט את הטריפה ומצא בה בן ט' חי, ס"ד וכו' תהני ליה שחיטת אמו ולא תבעי שחיטה קמשמע לך". וכל עין רואה שע"ז תשוב השו"ט דסוגיין, דלגבי היתר אכילה לא הוי כאן שחיטה, ופריך מאי נפ"מ אם אין זה כשחוט והרי עכ"פ איסור דטריפה בין כך אינו יכול להיות מותר ומופקע גם ע"י שחיטה גמורה, ומשני דהנ"מ לגבי הולד שאינו טריפה, דאם הוי שחיטה ורק איסור הטריפה מונע מלאכול הרי בולד אין איסור זה, אבל אם האם לא הוי כשחטה אין כאן היתר גם בולד, הרי גמרא מפורשת דטריפה מלבד איסור לאו שבה, אין תורת שחיטה בה להתירה באכילה.

יא ויש לעיין בסוף הסוגיא דמודה ר"ש דמטהרת מידי נבילה, ופריך "פשיטא דאמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה במתניתא תנא "וכי ימות מן הבהמה" מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה, ואיזו, זו טריפה ששחטה וכו', ל"צ לשחוט טריפה חולין בעזרה, סד"א הואיל ואמר ר"ש דמותר בהנאה אלמא לאו שחיטה היא כלל, אימא מידי נבילה לא מטהרה קמ"ל". וצ"ב מ"ש דאלמא דלאו שחיטה היא כלל, ועי"ש בתוס' ד"ה סלקא מ"ש לחלק, דלענין שחוט לא הוי שחיטה ולענין גופה הוי שחיטה, וזה צ"ב. והנראה שר"ל שזה פשיטא שהיתר אכילה הוא יסוד מעכב בשחיטה וע"כ גם אם יקרא שם שחטה כשחטר היסוד הזה, הוא על הבהמה, אבל לגבי עבירה דאדם השחוט, כיון שחטר יסוד זה שאמרה תורה בכל שחיטה, חסר בשיעור כדי לחייבו מלקות, אבל עדיין סגי בשחיטה לטהר מידי נבילה כדי שתקרא שחטה.

יב ונראה לכאורה בפשט הגמ', דבעצם הדין של שחיטה מהני לטהר מידי נבילה, י"ל או שהוא דין מיוחד של שחיטה לטומאת נבילה, או שההפקעה מתורת נבילה אינה קשורה עם מעשה שחיטה דוקא, ואפילו אם אי"צ שחיטה מ"מ נתמעט שכה"ג לא מקרי "כי ימות", וזהו שילפינן מקרא ד"וכי ימות מן הבהמה". ולפי"ז זהו מה שהגמ' מכריחה מברייתא דשחט טריפה בעזרה, דאם נימא דלא הוי שחיטה רק לגבי אכילה, אבל לגבי טומאה הוי שחיטה, א"כ כיון דיש עכ"פ שם שחיטה מצד זה, למה לא סגי בשחיטה כזו בכדי שתהא חולין בעזרה, דמאן יימר דרק שחיטה המתרת לאכילה היא שאוסרת, הרי שפיר מסתבר דאם רק שם שחיטה עליה קרינן ביה "וזהבחת", אלא ע"כ דלאו שחיטה היא כלל, וא"כ אף

אם ידעינן מקרא דמן הבהמה דמטהר מידי נבילה, יש סברא לומר דהיינו רק כשיש מקום לומר דהוי ע"ז שם שחיטה לזה, אבל מאחר שמצינו לר"ש דלא נקרא ע"ז שום חלות של שחיטה איזה שהיא, כה"ג לא ידעינן שמטהר, וע"ז קמ"ל שאפ"ה מטהר מידי נבילה. ולפי"ז צ"ל דלמ"ד שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה, מה דשחיטת טריפה מטהרת, אי"ז מתורת חלות שחיטה, אלא שלא קרינן בה מגזה"כ "כי ימות", אע"פ שאינה שחיטה כלל.

יג) ואם כן הוא, הרי יוצא שעצם היסוד אם מתחלקת תורת שחיטה בין היתר לאכילה ובין מטהרת מידי נבילה, תלוי במחלוקת זו בשחיטה שאינה ראויה, דאם נימא דשמה שחיטה י"ל דגם בטריפה הוי שם שחיטה גמורה לטהר מידי נבילה, אבל לר"ש דאין שמה שחיטה הוי מיעוט רק בטומאת נבילה של מיתה ומיתה כזו אינה מטמאה. וא"כ הרי אפשר לתרץ בפשטות את דברי הרמב"ם מהסוגיא דחולין דשחיטת עכו"ם מטמאה, דכ"ז רק לר"ש, אבל להלכה דהרמב"ם פוסק דשחיטה שאינה ראויה הוי שחיטה, שפיר יש ראייה משחיטת טריפה, דטומאת נבילה ואיסור אכילת נבילה אינן שוים, ומה דהוי פסול בשחיטה להתיר אינה פוסלת תורת שחיטה מכדי לטהר מידי נבילה.

יד) והנה מה שהערתי קודם על הסברא דהוי שחיטה רק איסור דטריפה מונע מאכילה, ומה שהולד ג"כ לא הותר הוא מפני שאין כאן דין של "כל שבבהמה תאכלו" כ"ז שהיא עצמה אינה נאכלת, והערתי ע"ז דא"כ למה מהני השחיטה לטהר מיד נבילה כשמת הולד. הנה ראיתי עתה שבאמת יש לרבינו גרשום שם שיטה אחרת כנראה, עיי"ש דף עה שמפרש תירוץ הגמ' ד' סימנים אפשר רחמנא דר"ל דאזיל אליבא דר"מ. וזה תמוה מאד, דהרי לר"מ בן ט' אינו נותר כלל בשחיטת אמו. ועיי"ש בהערות המגיה (הוא הגר"ש מוילנא) שכבר עמד ע"ז. אולם באמת נ' דלר"ג יש שיטה אחרת בזה, דלעיל שם כתב דמה דהולד טהור מידי נבילה הוא משום דעובר ירך אמו, והרי כל דיני עובר במעי אמו אינם תלויים כלל בענין זה של ירך אמו, ובפרק זה לא הובא ד"ז כלל. ועי"כ נ' דר"ג מחלק בין היתר אכילה לטהרת נבילה, דלהתיר באכילה לא סגי בטעם של עובר ירך אמו דכיון דעכ"פ עתה חי הוא, וגם אילו היה יתכן דבשר שחוט יחזור להיות חי ג"כ היה צריך עוד פעם שחיטה כדין, וא"כ מה הועיל היתר שחיטה על הולד, ולהכי צריך קרא ד"כל שבבהמה", משא"כ שחיטה לטהר מידי נבילה, בזה לפי דעת ר"ג סגי בדין עובר ירך אמו שיחול תורת שחוט על הולד. ועי"כ אפילו לר"מ דלא סבר היתר ד"כל שבבהמה" לגבי בן ט', אבל דין עובר ירך אמו מהני גם לדידה, דעכ"פ גוף אחד הם, ולהכי לגבי טומאת נבילה יש לו גם אליבא דר"מ ד' סימנים לטהרו, אולם אם כי בדברי ר"ג כמעט הדברים מפורשים יש הרבה להאריך בהבדל זה בין אכילה לטומאה ואכמ"ל.

טו) בעיקר שיטת הרמב"ם כאן צ"ב במש"כ הר"מ (טומאת אוכלין ג ד) דעכו"ם ששחט טהורה לישראל מטמא טו"מ כשהיא מפרכסת ואינה צריכה הכשר, וצ"ב הרי שיטת הרמב"ם דשחיטת עכו"ם אינה מטמאה כנבילה, וכאן ע"כ כששחט כהוגן וכמבואר בגמ', וכיון שאין סופו לטמא טומאה חמורה אמאי לא בעי הכשר? וצע"ג.

טז) מש"כ לפרש בדברי הר"ן (סנהדרין קיב א), וז"ל הר"ן: "בהמה חציה של עיר הנדחת וחציה של עיר אחרת אסורה, דא"א לכזית בשר בלא שחיטה, משמע דהאי איסורא ליתיה אלא איסור אכילה, שאחר שכל זית וזית שבה טעון שחיטה של שני סימנים א"א להתירה באכילה, שהסימן האחד שהוא של עיר הנדחת אינו מתיר שהרי הוא אסור בהנאה. ועד כאן לא איבעי להו אלא אם תיהני בה שחיטה לטהרה מידי נבילה, למ"ד שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, דאיכא למימר דהא לאו שחיטה היא אלא הדין שדנה בה התורה שאמרה לפי חרב, אבל ודאי פשוט שאין השחיטה עושה היתר אף בבהמה של שותפות, שאותו הסימן של חלק עיר הנדחת אין בו שחיטה, שהרי אסור הוא בהנאה, והיא שחיטה שאינה ראויה ואינה מתרת באכילה לדברי הכל. אבל החלק של עיר האחרת מותר הוא בהנאה שהרי בלא שחיטה ודאי בתר חלוקה הוא, ולענין טומאת נבילה היא השאלה של רב חסדא, ופשוט הוא".

ומפרש כתי"ר שאם השחיטה לא מהניא לחלק מן הבהמה זה גופא פוגם את השחיטה כולה גם לחציה השני, דשחיטה שאינה מתרת הכל אינה שחיטה כלל והוי נבילה, עכ"ד. אני לא מצאתי דבר זה בר"ן. בר"ן לא הוזכר כלל דהוי נבילה (אלא רק לפי בעיא דר"ח השניה). הר"ן הרי מזכיר בפירוש שיש כאן רק סימן אחד של החצי הזקוק לשחיטה, והסימן של החצי של עיה"נ כיון שהוא אסור בהנאה אין בו סימן שחיטה, ור"ל שאין הסימן בר שחיטה, אבל לא משום שאין כל הבהמה ניתרת. וברור לפי"ד הר"ן שאם החלק של עיה"נ מסויים בחלק גוף שלא בסימנים, שייך שחיטה לשיטתו, וז"ב. וא"כ אין מקור מפורש

לחדש הלכה שבעינין שכל הבשר יותר. ולפי דברי כת"ר אם הבן פקועה טריפה ג"כ לא תועיל השחיטה לאם, והרי עדיפא מצינו באבר המדולדל דשחיטה אינה עושה ניפול והכל גוף אחד אבל האדם עצמו אסור, ולשיטת כמה ראשונים האיסור מה"ת, ואפ"ה הבהמה עצמה אינה אסורה אם כי לא הכל הותר בשחיטה.

יז) עוד כתב כת"ר וז"ל: וכך משמע מהתוס' והר"ן (חולין עה ב) גבי הא דאמר רב משרשיא בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה, ופי' רש"י ז"ל שהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן אחד מצד אמו שהסימן האחד שחוט ועומד הוא שאין שחיטה נוהגת בו ובהמה בחד סימן לא מתכשרא, והאי סימן בתרא לא מצטרף לקמא שאין לך שהייה גדולה מזו שהראשון שחוט משנולד ולית ליה לרב משרשיא הא דאמרן לעיל ד' סימנים אכשרה ביה רחמנא ע"כ. והתוס' פליגי על רש"י וכתבו דאפילו לא היתה השהייה פוסלת בשחיטה אין שייך להתיר וכו', אפילו למ"ד ד' סימנים אכשרא ביה רחמנא מודה הכא, דהתם שחיטת טריפה לא הוי שחיטה, (כוונתו להתיר אכילה ורק הוי שחיטה מיוחדת לטהר מידי נבילה), אבל הוי כנשחט חציו ע"ש. ועי' ר"ן שם שהשיג על רש"י, וז"ל: ולא נהירא דא"כ קשיא הלכתא אהלכתא דקיי"ל ד' סימנים אכשרא ביה רחמנא, והא דרב משרשיא נמי משמע דהלכתא היא דליכא מאן דפליג עליה, לפיכך נראה דכי אמרינן ד' סימנים אכשרא ביה רחמנא ה"מ כשאמו טריפה, דכיון דלא הועילו לו סימני אמו אלא לטהר מידי נבילה, אית ליה סימנים דידיה, אבל כשהועילו סימני אמו להתירו באכילה, סימני עצמו כשחוטין הן, עכ"ל הר"ן. ולכאורה קשה על התוס' והר"ן הרי שיטת רש"י ברורה היא, דלמ"ד ד' סימנים אכשרא ביה רחמנא א"כ בן פקועה נותר בשחיטת סימנים של אמו וסימניו הוא אינם כשחוטים, ולכן בולד שנולד מבן פקועה ובהמה מעלייתא נהי דחצי בשר הולד לא צריך שחיטה דניתר בשחיטת אמו, אבל חצי הולד צריך שחיטה והסימנים שלו לא הוי שחוטין, למה לא תועיל שחיטת סימנים להתיר חצי בשרו שצריך להתיר שחיטה. אלא צ"ל בכוונת התוס' והר"ן כיון דחצי ולד אינו צריך היתר שחיטה שוב אין על הסימנים דין סימנים לשחיטה, דכל שאין הבשר צריך שחיטה ליכא דין סימנים על הסימנים ולכן הוי כשחוטין הסימנים וכמש"כ הר"ן בסנהדרין, עכ"ד כת"ר.

תמיהתו על התוס' והר"ן צ"ב. רש"י בעצמו כתב דאם ד' סימנים אכשרא ביה רחמנא לא איכפת לן בהיתר אכילה דבן פקועה, ולהכי כתב דהסוגיות חלוקות, ותוס' והר"ן סבורים שזה דוחק גדול, ולכן תירצו דרק אם סימנים דאם לא הועילו יש לבן פקועה סימני עצמו, אבל אם פעלו על הבן פקועה אין לו ד' סימנים. וא"כ בעיקר הסברא שווה לפי התוס' והר"ן בן פקועה זה לסברת רש"י אליבא דר' משרשיא, דכיון דהולד יש לו רק סימן אחד, סימן אחד אין בו שחיטה, לתוס' ולר"ן חצי סימנים הם כשחוטים מכבר ואין שחיטת חצי סימנים מתירה. ומאי מקשה על תוס' יותר מעל רש"י, התוס' רק השוו שבמקרה של ב"פ שהשחיטה הועילה, לכו"ע אין לו סימנים משל עצמו, וא"כ אדרבה, הרי בודאי צדק דמרש"י אין הכרח להסברא ויסוד שכתב דשחיטה להתיר חצי בשר לא מהניא, וכיון שברור שבפשט הגמ' בנקודה זו אין מחלוקת כלל בין רש"י לתוס' בעיקר הסברא והכל פירוש אחד, ממילא אין לנו שום מקור שיש מי שסובר כלל יסוד זה, וכבר כתבתי שמהר"ן בסנהדרין אין ראייה.

יח) מה שכתב ליישב דברי הרא"ה בבדק הבית סוף שער ראשון, וז"ל: והיכא דלית בה שותפות לא מיתסרא בהנאה, אבל באכילה אסורה, לאו משום דאסר דבר שאינו שלו, אלא משום דהאי גברא לא חזי לשחיטה והוי ליה כנוחר, ובגמרא נמי אמרינן דדוקא בישראל מומר. הא לאו הכי אמרינן לצעורי קא מכוין ולא מיתסרא בהנאה, אבל באכילה אסורה דלא חזי לשחיטה כדאמרן, עכ"ל. והרשב"א שם במשמרת הבית תמה על הרא"ה וז"ל: גם מה שכתב דהיכא דלית בה שותפות דלא מתסרא בהנאה אבל באכילה אסורה, ולא משום דאסר דבר שאינו שלו, אלא משום דהאי גברא לא חזי לשחיטה והוה ליה כנוחר, ואם איתא מאי קא מקשי ליה רב נחמן לרב הונא משוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז חייב שלש חטאות, ואי אמרת כיון דשחט בה סימן אחד אסרה, ואשחטי חוץ לא מחייב, מחתך בעפר הוא. ולדידיה מי ניחא והא איהו נמי סבר דאין שחיטתו של זה אלא כנחירה, ואשחטי חוץ לא מחייב, דהא אמרינן "אשר ישחט" ולא הנוחר, והא קא הדרין ומותבינן מינה לרב נחמן ורב עמרם ורב יצחק מדאוקימנא בחטאת העוף דהדדי קא אתו הא בבהמה לא, ואי אמרת אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אפילו בחטאת בהמה נמי, ומאי קושיא אי בבהמה הא לא הויא שחיטה אלא נחירה ופטור משחטי חוץ לפי דברי כותב זה, עכ"ל.

וכת"ר תירץ לפי סברתו דבשחיטת עכו"ם הוי מעשה שחיטה מצד דיני שחיטה, אלא מכיון דאת זבחו אסרה תורה לאכול מצד סרף ע"ז אין השחיטה מתירתה באכילה, ונמצא דעכ"פ אף שלא התיר באכילה הוי שחיטה, ושם אזיל למ"ד דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה. תמה אני מה תלה זה בזה, הרי אם נאסרה הבהמה פטור על שחיטתה בחוץ גם למ"ד

ששחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, דכל הראוי בפנים חייב עליו בחוץ, ואם אינו ראוי בפנים פטור בחוץ ואפילו אם תהיה שחיטה ראויה, וז"פ מאוד. והקושיא בגמרא דאם לר"י הוי תקרובת הרי השוחט תקרובת בחוץ פטור, וא"כ נשאר הקושיא על הרא"ה, דכיון דאסור באכילה אינו ראוי בפנים משום "ממשקה ישראל" כמו טריפה והשוחט טריפה בחוץ פטור. ולפי"ז לא ישתנה כלום אם יקרא שחיטה או לאו, והקושיא במקומה עומדת.

יט) מש"כ להקשות על הרא"ה מהמשנה (חולין פא ב) דמונה בין סוגי שחטה שאינה ראויה שחייבים עליהם משום אותו ואת בנו, למ"ד שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, גם את השוחט לשם ע"ז, ולשיטת הרא"ה האיסור שיש בשחיטה לעכו"ם לא דמי לשאר שחיטה שאינה ראויה המנויה שם במשנה, כי בשוחט לעכו"ם האיסור משום השחיטה גופא, ואילו שאר שחיטה שאינה ראויה שמנו שם האיסור הוא לא משום השחיטה גופא, אלא האיסור הוא מצד אחר, והשחיטה רק לא התירה את אותו איסור. דבריו תמוהים, דא"כ גם על החולקים על הרא"ה יקשה כן, דהרי בשוחט לעכו"ם בשחיטה גופא נולד האיסור, ול"ד לעגלה ערופה. אלא ודאי אף שאפשר לחלק בסברא, בע"כ שאין סברא זו נכונה.

כ) במש"כ רע"א דלשיטת הר"מ שחיטת עכו"ם הוי שחיטה לגבי אותו ואת בנו, צ"ע דמפורש בתוספתא חולין דהשוחט אחר עכו"ם פטור, והתוספתא אזלא לכו"ע כמפורש שם.

כא) מ"ש על התוס' בריש כיסוי הדם (חולין פג ב ד"ה במוקדשין), דאילו היה כתוב בכיסוי שחיטה הוה מתמעט ממילא מליקת קדשים, והרי באותו ואת בנו כתיב שחיטה ואפי"ה דחיית השעיר הוי שחיטה לגבי אותו ואת בנו, כמו"ש ביומא סד א דחייתו לצוק היא שחיטתו.

הנה פשוט דהסוגיא ביומא היינו כדקיי"ל באותו ואת בנו דשחיטה שאינה ראויה הוי שחיטה, ודחיית השעיר אין ספק דהוי שחיטה שאינה ראויה, דהרי לא התיר באכילה, (עיין להלן אות כב), ואילו הסוגיא כאן היא גם אליבא דר"ש, כמוש"נ שם להלן.

כב) מ"ש בדבריו לגבי אברי שעיר המשתלח אם מותרים גם באכילה כמו שכהנים מותרים באכילת מליקה של חטאת העוף או שדמי לזר שאכל מליקת העוף, עיין במנ"ח (קומץ המנחה מ' קפה) שמסתפק בזה, ומסיק שהם באיסור נבילה. והנה צ"ע ביומא (סז ב) בהא דמסייע רבא דאברי שעיר המשתלח מותרים בהנאה דלא אמרה תורה שלח לתקלה, וא"כ רב דאוסר שם פליג ע"ז, ויקשה מהמבואר בחולין (קטו א) דמסברא זו דלא אמרה תורה שלח לתקלה ידעינן דאם על הבנים הותרה באכילה.

ונראה דכאן דאסור באכילה בלא"ה, דהוי נבילה, והמוצא ודאי לא יאכל, כמו דקימל"ן בשקלים פ"ז מ"ג המוצא חתיכות אסור משום נבילה, ואפילו מטומאה יזהר כמבואר שם, וא"כ י"ל דלאיסור הנאה הוא דאמר רב דל"ש סברא זו דלא אמרה תורה שלח לתקלה, משא"כ באיסור אכילה מודה. וביותר לרב בחולין (צה א) דאפילו חתיכות אסורין.

כג) במה שדן בטומאת נבילה של עגלה ערופה, באמת יל"ע בשתי הלשונות שברש"י בבכורות (ט ב) אם פטר חמור שנערף מטמא טומאת נבילות, ולכאורה צ"ב אמאי יהיה שונה מעגלה ערופה? ויתכן שכוונת רש"י היא לספק שבירושלמי סוטה פ"ט ה"ה אם עגלה ערופה מטמאת טומאת נבילות.

כד) מש"כ על דברי הרמב"ם (הל' שחיטה ד יג): "התחיל הגוי לשחוט מיעוט הסימנין וגמר ישראל או שהתחיל ישראל וגמר הגוי פסולה, ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, אבל אם שחטה גוי דבר שאינו עושה אותה נבילה כגון ששחט חצי הגרגרת בלבד וגמר ישראל הרי זו כשרה".

וכתב ע"ז הלח"מ: בפי השוחט דף כט אמר רשב"ל משום לוי סבא אינה לשחיטה אלא לבסוף ורבי יוחנן אמר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, אמר רבא הכל מודים היכא דשחט סימן אחד גוי וסימן אחד ישראל שהיא פסולה שהרי נעשה בה מעשה טריפה ע"כ. ופירש"י מעשה שהיה כדי וכשיעור לטורפה בו נעשה בה ביד גוי ע"כ. וא"כ תימה על רבינו איך תלה הדבר מפני שישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ואינה לשחיטה מתחילה ועד סוף אלא לבסוף, הא כששחט הגוי מיעוט הקנה והושט הרי עושה אותה טריפה ובדאי דפסולה אפילו למ"ד אינה אלא לבסוף, עכ"ד הלח"מ. וכתב כת"ר דבשוחט הגוי סימן אחד הוי שחיטה לאוסרה כדין זובח לע"ז, שלדעתו אוסר בסימן אחד, עכ"ד.

צ"ב, הרי כל הסוגיא שם מפורשת לא כן, דבנתקלקלה לכו"ע אין לשחיטה מתחילה ועד סוף, ופליגי רק בגמר, ואפי"ה בסימן אחד מפורש שם דלא הוי שחיטה, ורק משום מעשה טריפה או מעשה חטאת העוף, שר"ל שאם כי אין ע"ז תורת שחיטה, סגי בשיעור זה משום מעשה זו עיי"ש. ואין דרך לנטות מפשט הפשוט בזה.

כה) ומש"כ להוכיח שדעת הר"מ בשחט סימן אחד לע"ז ג"כ נאסר בהנאה, ממש"כ הר"מ (הלי' שגגות ד א): "העושה עבירות הרבה בהעלם אחד וכו' כיצד השוחט בהמת קדשים חוץ לעזרה בשבת לע"ז חייב ג' חטאות וכו' בד"א באומר בגמר זביחה הוא עובד אותה, אבל לא היתה כוונתו לכך, משישחט מעט לע"ז תאסר כו' ונמצא כשגמר השחיטה" וכו', הנה בכאן כתב רבינו דאף ששחט מיעוט סימנים לע"ז נאסר, ואילו בהלי' ע"ז ח א כתב רבינו "בד"א שאין הבהמה נאסרת בשלא עשה בה מעשה לשם ע"ז אבל אם עשה בה מעשה כ"ש אוסרה, כיצד כגון ששחט בה סימן אחד לע"ז" ע"ש, וכבר עמדו על סתירה זו. ותירץ כת"ר: דבהלכות שגגות הא איירי רבינו שגמר השחיטה, וכיון דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ששחט מיעוט סימנים לע"ז וגמר שלא לשם ע"ז נאסר, אבל בהלכות ע"ז לא כתב רבינו שגמר השחיטה, אלא ששחט רק סימן אחד ולא יותר, ולכן בעי דוקא סימן אחד ולא מיעוט סימן, דבסימן אחד, כמו שחייב בשוחט לע"ז משום עבודה, כן גם נאסר, עכ"ד.

הנה אם לא גמר השחיטה כשיעור, מפורש בגמ' דלכו"ע אין לשחיטה מתחילה ועד סוף, ורק בגמר בפנים חייב על סימן אחד בחוץ. ובעיקר הדבר עיין ברש"י ובתוס' ב"ק עא ב.

כו) והנה מ"ש בחולין (כט ב) "הכל מודים היכא דשחט סימן אחד גוי וסימן אחד ישראל שהוא פסול שהרי נעשה בה מעשה טריפה", דביאורו נראה דהוי כמו ניקב הושט שהיא נבילה מחיים לשיטת הר"מ, והיינו דא"י מעשה שחיטה, א"כ אי"ז כדברי הר"מ שעכו"ם הוי שוחט ומטהר מנבילה, ולשיטתו הוי רק פסול לאכילה משום שחיטה דגוי אבל אי"ז חיתוך בעלמא. וא"כ הר"מ לשיטתו – מאיזה מקור שיהיה – א"א לו להביא הטעם והדין דרבא.

אולם יש אחרונים, [בתי כהונה, מובא במרכה"מ, ורש"י הים], שכתבו שאין כוונת הר"מ שרק למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף יש פסול בכה"ג, ומה שהזכיר כלל זה הוא לבאר הדין שבסיפא של דבריו. או שמאחר שכן הלכה הזכיר זאת, ולא בתורת נתינת טעם הכרחי.

כז) ולכאורה יתכן שגם לסברא שהוב"ל בשיטת הר"מ, יש מקום לומר דאדרבה למ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף יותר יש לפסול בכה"ג, דאם אין לשחיטה אלא לבסוף, הרי לא משום דין שחיטה מופקע פסלות דחתיכת סימנים בהתחלת שחיטה, אלא הגדר הוא שרק מעשה שבא להתיר באכילה הוא המפקיע מתחילת השחיטה פסלות וחתיכת סימנים, משא"כ בשחיטת גוי שאינה מתירה באכילה הוי כחתיכת סימנים. אבל אי יש לשחיטה מתחילה, הרי זהו הגורם להפקעת פסלות דחתיכת סימנים, שהרי הוי מעשה שחיטה גמור, וא"כ גם בעכו"ם כן לשיטת הר"מ, דהרי תורת שחיטה ע"ז, וכל הפסול הוא משום הדין דשחיטת נכרי פוסלת.

והנה בדין זה דשחיטת עכו"ם במקצת יל"ע, דלשיטת הרמב"ם דלא הוי נבילה לטומאה ואין ע"ז פסלות בשחיטה, א"כ כששחט מקצת אם הוי שחיטה אזי בגמרו ישראל הוי נבילה לאכילה ולא לטומאה, דלטומאה שם שחיטה עלה, ולכאורה מצטרפין סימן ראשון ושני, כמו בבן פקועה אחר שחיטת סימן ראשון. אבל אם אין שם שחיטה על הראשון ורק נקב בעלמא, הרי בנקובת הושט הוי נבילה לטומאה לשיטת הרמב"ם דנקובת הושט הוי נבילה מחיים. והנה אם נימא כן י"ל דנפק"מ אם הוי שחיטה גמורה לטומאה או לא. ולהלכה לגבי טומאה הוי שחיטה לטהר.

כח) אבל יל"ע בכל חלדה בסימן הראשון וגמר בהכשר, אם מהני לטהר מידי נבילה, למ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף, והיינו דאם יש לשחיטה מתחילה ועד סוף ובהתחלת השחיטה חל דין איסור נבילה וגם דין טומאת נבילה, א"כ אע"פ שלסוף הוי שחיטה כשירה, אבל הרי חסר בשיעור השחיטה, וסוף שחיטה לבד אין בה כח לטהר מידי נבילה, אבל למ"ד אין שחיטה אלא לבסוף, א"כ כל הדין ששחיטה מטהרת מטומאת נבילה הוא רק בסוף, ופסלות השחיטה ליתא בהתחלה, ורק משום דין דנקב בעלמא, א"כ גם כה"ג דחלדה בסימן ראשון וגמרה בהכשר י"ל דשחיטה תטהר מידי נבילה. אלא די"ל דל"ד לדין שחיטת טריפה מטהרת, דהתם נקטינן דלדין טומאת נבילה לא היה פגם בשחיטה לגמרי, משא"כ אם היה פסלות דחלדה דהוי פגם בשחיטה.

כט) לכאורה בשחט עכו"ם טריפה מעוברת, יש מקום לומר דכיון דבכה"ג בישראל מטהר הולד מטומאת נבילה ה"נ כשהשוחט גוי, שהרי לגבי טומאת נבילות אין הבדל בין גוי לישראל. ובפשטות יותר צ"ל דכ"ש בשחט עכו"ם טריפה דמטהר הולד מידי נבילה, או דנימא דיש הבדל בין אם רוצים לעשותה נבילה מכח שחיטתו של הגוי ובוזה לא מהני לטמא, אבל היכא שהגורם לטמא הוא מפני שאינה ראויה קודם וזה בא רק לטהר, כה"ג לא מהני, והראשון נראה.